

Az erdészet az EU-csatlakozás küszöbén

(Az Erdők Hete programsorozat parlamenti nyitó rendezvényén elhangzott előadás szerkesztett változata)

Az utóbbi évtizedekben az erdők és az erdészet ügye valamennyi kontinensen egyre növekvő mértékben került a közvélemény és a politikaformálók érdeklődési körébe, a felferült ökológiai, gazdasági és társadalmi problémák következtében. Ennek a kihívásnak kívánt elébe menni az ENSZ is, a fenntartható fejlődés alapelveit megfogalmazó, az 1992. évi riói Környezet és Fejlődés Konferencián (Föld-csúcs). A riói Föld-csúcson több nemzetközi egyezményt írtak alá (pl. a biodiverzitás, a klímaváltozás tárgyában), amelyek csaknem mindegyike tartalmaz az erdők ügyét érintő elemeket. Kifejezetten az erdőkre vonatkozó, nemzetközi joghatással bíró keretegyezmény azonban ott nem került elfogadásra. Elfogadtak viszont egy, az erdészeti alapelvekről szóló ajánlást, illetőleg bekerült a Feladatok a XXI. századra című megállapodás-csomagba az erdők világméretű foglalkozásának megakadályozását célzó 11. fejezet.

Valamennyi jelentős nemzetközi szervezet napirendjére tűzte az erdők és az erdészet ügyét. Az ENSZ-en belül az erdők környezetvédelmi, ökológiai vonatkozású megközelítését az ENSZ Fenntartható Fejlődés Bizottsága (CSD) képviseli, a hagyományosnak tekinthető erdőgazdálkodási megközelítés és illetékesség az Élelmizéssügyi és Mezőgazdasági Szervezete (FAO) Erdészeti Bizottságáé (COFO).

2000-ig a CSD hatáskörében Kormányközi Erdészeti Panel, majd Fórum (IPF/IFF) fogalmazott meg ajánlásokat, 2000–2005 között pedig már a CSD mellett önállóan működik az Egyesült Nemzetek Erdészeti Fóruma (UNFF).

Az európai kontinens erdészete már a riói Föld-csúcsot megelőzően kormányzati szinten kezdett el foglalkozni (Strasbourg 1990) és megoldásokat keresni a fentiekben vázolt, egyfajta szakmai szemlélet- és korszakváltást igénylő kihívásokra. Riót követően még három kormányzati szintű, az Európai Erdők Védelme Miniszteri Konferencián (Helsinki 1993, Lisszabon 1998 és Bécs 2003) fogadtak el és írtak alá – önkéntes kötelezettségvállalásként – összesen 17 határozatot, amelyek a riói egyezmények, megállapodások és a 2002. évi Johannesburgban megtartott második Föld-csúcs ajánlásainak erdőkre, az er-

dészet ügyére vonatkozó részeinek európai megvalósítását hivatottak biztosítani (páneurópai erdészeti kezdeményezés). Ezen alapul az Európai Unió erdészeti politikája is, hiszen az EU jelenlegi 15 tagállamának mindegyike és jogi személyként az EU maga is aláírták valamennyi határozatot.

Ez az európai uniós erdészeti stratégia megtartja az erdők gazdasági jelentőségének prioritását, de már a folyamatosan növekvő tendenciájú immateriális funkciók mellé rendelve.

Az előzőekben vázolt, egyféle korszak- és szemléletváltást jelentő nemzetközi folyamatok időbelisége egybeesett a közép-kelet-európai országokban lezajló alapvető társadalmi, politikai és gazdasági átalakulással, változásokkal. Az erdészet terén az újólag megjelenő magánerdő-tulajdon, az erdőgazdálkodásban pedig a piacorientált viszonyok is kikényszerítették az addigi erdészeti, erdőgazdálkodási szemlélet és erdészeti politika átformálását, ezzel egyidejűleg pedig választ adva a környezetorientált, ökológiai kihívásokra is, a jogi szabályozás megújítását. A fenntartható fejlődés, illetőleg gazdálkodás elve ebben a térségben, s benne Magyarországon nem volt ismeretlen, sőt az erdők faállományával történő gazdálkodásban évszázados gyakorlati alkalmazása is ismert előttünk, viszont ezen elvnek a teljes erdei életközösségre történő kiterjesztése és a napi életben megvalósítandó alkalmazása szemléletváltást és új jogi szabályozást igényelt.

A Magyar Országgyűlés által elfogadott, az erdőről és az erdő védelméről szóló 1996. évi LIV. törvény és végrehajtási rendelete szöveganyaga már tartalmazza a páneurópai erdészeti kezdeményezésnek a törvény elkészülte időpontjáig rendelkezésre állt valamennyi elemét, ezzel hosszabb távra is biztosítva az európai uniós jogharmonizációs kötelezettségek teljesítését.

A hazai erdészeti ágazati szak intézményrendszer szintén felkészült az uniós működésre és képes lesz alkalmazkodni a kialakuló kistérségi és a nagyobb léptékű tervezési regionális igazgatási rendszerekhez, szervesen beilleszkedve a vidékfejlesztési tevékenység kereteibe. (A jelenlegi igazgatósá-

gok, illetőleg az erdőtervi körzetek nagyságrendje és száma közel azonos a tervezett régiók és kistérségek számával.) Itt kell megjegyezni, hogy az EU közös agrárpolitikájának korábbi termelésösztönző szabályozásából a reform során áttolódik a súlypont a vidékfejlesztési intézkedésekre, ami a lakosság foglalkoztatottságát és helybenmaradását is szolgálja.

Magyarország erdészete hazánk szakmai hagyományaihoz méltó módon és színvonalon, aktívan vett és vesz részt mind a szélesebb nemzetközi együttműködésben, mind a páneurópai erdészeti kezdeményezésben és munkamegosztásban. Ennek aktuális és ma már nélkülözhetetlen része a nemzeti erdőstratégia, illetőleg erdőprogram megalkotása.

A nemzeti erdőstratégia, illetőleg erdőprogram kialakítása során elengedhetetlen az a fajta szemléletmód és megközelítés, amelyet az EU Parlamentje legutóbb az erdészeti szektorra és az erdőre alapozott iparágakra vonatkozóan tett közvéleményfelmérésében, továbbá az EU Gazdasági és Szociális Bizottsága által készített elemzés következtéseinek figyelembevételével, ami az EU erdészeti szektorának az új tagállamok felvételével történő bővülési folyamatából következik.

Az EU jelenlegi 15 tagállama erdőterülete jóval meghaladja a 15 tagállam összes területének 30%-át, a 10 felvételre váró tagjelölt ország erdőösztönzése is átlagosan 30%. (Ezzel szemben Magyarországaé 19%.) A bővülést követően az erdőterület és az évenként kitermelhető fatömeg – a lakosság számának növekedési arányával nagyjából megegyezően – mintegy egyharmadával fog megnövekedni. Ettől jelentősen elmarad az erdőre alapozott iparágak korszerűsége és produktuma, s még inkább elmarad az ezen termékek egy lakosra jutó fogyasztása. (Fűrészipari termékekből viszont a kibővült EU már önellátó lehet.)

Ami az erdők tulajdonviszonyait illeti, a jelenlegi tagállamokban az erdők kétharmada van mintegy 12 millió uniós állampolgár tulajdonában (az átlagos birtoknagyság 5–90 hektár között van, túlnyomórészt mintegy 10 hektár). A tagjelölt országokban az erdők mintegy

egyharmada van magántulajdonban és mintegy 4–5 millió a tulajdonosok száma (az átlagos birtok nagyság 1 és 12 hektár között mozog, túlnyomórészt 2–3 hektár).

Az EU erdőre alapozott és a hozzá kapcsolódó iparai 5 ágazatot foglalnak magukban, nevezetesen a fafeldolgozást, a cellulóz- és papírgyártást, a papír- és kartonfeldolgozást, a csomagolóanyag-ipart, valamint a nyomdai és kiadói tevékenységet. Az erdőre, illetőleg a fára alapozott iparok az EU feldolgozóipari termelésének mintegy 10 százalékát jelentik, s egyáltalán nem elhanyagolható, hogy ezek az iparágak közvetlenül több mint kétfélmillió munkavállalónak biztosítanak munkalehetőséget, a kapcsolódó, tágabb értelemben vett iparágakkal együtt pedig több mint 4 millió munkavállalónak.

Az EU jelenleg a legnagyobb forgalmazója és a második legnagyobb felhasználója az erdészeti termékeknek, pozitív kereskedelmi mérleg mellett. Ezen belül azonban nettó importőr alapanyagokból, legfőképpen hengeres

fában, ugyanakkor prominens exportőr, elsősorban a legmagasabb hozzáadottérték-tartalmú termékekben. Az EU a világpiac második legnagyobb papír- és fűrészáru termelője.

Az Európai Unióban az erdőgazdálkodásnak, amely a faanyag-lánc alapját képezi, tartamosnak és jövedelmezőnek kell lennie, hogy pozitívan járuljon hozzá az erdőre alapozott és a hozzá kapcsolódó iparágak világszerinti versenyképességéhez és a fenntartható fejlődéshez, ezáltal mintággazattá válhat ezen a téren, mivel tevékenységei alapját a megújuló természeti erőforrások képezik.

Az erdőgazdálkodásban és az erdőre alapozott iparágakban a vállalkozások mérete is igen változatos, a rendkívül nagy multinacionális cégektől kezdve sok közepes és kis vállalkozás is megtalálható, s ezeknek mint munkaadóknak nagy a jelentőségük a regionális politikában is az elmaradt térségek költségkímélő munkahelyteremtésében.

Az erdő egy megújuló nyersanyagforrás energia termelésére is. Mivel a bioenergia (beleértve a nem fás terménye-

ket) a vízierőművekből nyert energia után jelenleg a második legnagyobb, napsugárzásból származó megújuló energiaforrás, az EU azt tűzi ki célul, hogy a megújuló energiahordozók részesedését 2010-ig megkétszerezze, ezen belül a faalapú energiatermelés részesedése várhatóan megháromszorozódik.

Az Európai Unióban az egyes nemzeti erdészeti politikának a szubszidiaritás elvének a figyelembe vételével kell alakulniuk, tekintetbe véve az igencsak eltérő ökológiai és ökonómiai viszonyokat, ezért a nemzeti erdőprogramok (erdőstratégiák) kialakítása során kell egységesen törekedniük arra, hogy az erdészeti ágazat és az erdőre alapozott és az ahhoz kapcsolódó iparágak gyakorlatában is érvényesüljön a lisszaboni nyilatkozatok legfőbb célja, mely szerint az Európai Unió legyen a világpiac legversenyképesebb és legdinamikusabb gazdasága.

Holdampf Gyula

elnökhelyettes

FVM Erdészeti Hivatal

(Magyar Mezőgazdaság)

A Nyugat-magyarországi Egyetem Erdőmérnöki Kara
posztgraduális, költségtérítéssel

növényvédelmi szakmérnökképzést

indít a 2003/2004. tanév második (tavaszi) félévében.

A szakmérnökképzésben **egyetemi szintű** erdőmérnök, kertészmérnök és agrármérnök képesítéssel rendelkezők **vehetnek részt**. Vegyészmérnöki, középiskolai kémia-biológia szakos tanári képzettségű jelentkezőknek felvételi vizsgát, majd az erdészeti ismeretekből különbözeti vizsgát kell tenniük.

A növényvédelmi szakmérnökképzés, a 42/2001. (XI. 14.) OM rendeletnek megfelelően, az eddigiektől eltérő formában valósul meg. A négy féléves, 120 kredit megszerzését előíró képzés során minimum 600 tanóra keretében kell az ismeretanyagot átadni, ami félévenként háromszor egyhetes soproni konzultáció megtartását teszi szükségessé. A konzultációk időpontja úgy kerül meghatározásra, hogy a képzésben résztvevők munkahelyi szakmai munkáját lehetőleg minél kevésbé zavarja.

A szakmérnökképzésre **2004. január 9-ig** lehet jelentkezni. Az első félév konzultációi 2004. január és február utolsó hetében, valamint május 17-22. között kerülnek sorra Sopronban az Erdő- és Faanyagvédelmi Intézet szervezésében. A képzést csak megfelelő számú jelentkező esetén indítjuk.

A költségtérítés összege félévenként 90 000.-Ft.

Félévenként beiratkozáskor 2000.-Ft regisztrációs díjat is kell fizetni.

A hallgatók a növényvédelem alapozó (kémia, erdészeti állattan és növénykórtan, virológia, növényvédelmi előrejelzés, növényvédelmi géptan, stb.) tárgyait követően a növényvédelem erdészeti szakterülete, valamint az integrált növényvédelem, a környezetvédelem, a természetvédelem, a humán egészségügy, a munkavédelem, a növényvédelem jog, a minőségbiztosítás és közigazgatási erdészeti növényvédelmi vonatkozású ismeretanyagát sajátíthatják el.

Jelentkezési lap a NyME Erdőmérnöki Kar Tanulmányi Osztályától szerezhető be (9400 Sopron, Ady E. u. 5.), további felvilágosítás ugyanott és az Erdő- és Faanyagvédelmi Intézetben kapható (tel.: 99/518-230, E-mail: vedelem@emk.nyme.hu).